

**Prawo
restrukturyzacyjne
i upadłościowe.
System Prawa
Handlowego. Tom 6**

Część I.
Prawo restrukturyzacyjne

Dział 1. Zagadnienia wstępne

Rozdział 1. Pojęcia ogólne

Spis treści

	Nb
1.1. Pojęcia ogólne prawa restrukturyzacyjnego	1
1.1.1. Pojęcie prawa restrukturyzacyjnego i jego stosunek do innych działów prawa	1
1.1.1.1. Wprowadzenie	1
1.1.1.2. Pojęcie prawa restrukturyzacyjnego	3
1.1.1.3. Stosunek prawa restrukturyzacyjnego do innych działów prawa	6
1.1.1.4. Przedmiot i zadanie prawa restrukturyzacyjnego	10
1.1.2. Historia prawa restrukturyzacyjnego	12
1.1.2.1. Wstęp	12
1.1.2.2. Starożytność i wieki średnie	13
1.1.2.3. Czasy nowożytne i współczesne	17
1.1.2.4. Prawo upadłościowe i restrukturyzacyjne w Polsce	24
1.1.3. Nazwa prawa restrukturyzacyjnego	34
1.1.4. Cel prawa restrukturyzacyjnego	39
1.1.5. Funkcje prawa restrukturyzacyjnego	44
1.1.6. Zasady prawa restrukturyzacyjnego	50
1.1.6.1. Wprowadzenie	50
1.1.6.2. Zasada równowagi i ochrony słusznych praw dłużnika i wierzycieli	56
1.1.6.3. Zasada dominacji grupowego (zbiorowego) interesu wierzycieli	58
1.1.6.4. Zasada medacyjnego rozwiązywania konfliktu interesów .	59
1.1.6.5. Zasada poszanowania zgodnej woli dłużnika i wierzycieli	60
1.1.7. Charakter norm i przepisów prawa restrukturyzacyjnego	61
1.1.7.1. Charakter norm prawa restrukturyzacyjnego	61
1.1.7.2. Ważniejsze rodzaje przepisów prawa restrukturyzacyjnego	68
1.1.8. Źródła prawa restrukturyzacyjnego	78
1.1.8.1. Ustawa z 15.5.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne	78
1.1.8.2. Inne źródła prawa restrukturyzacyjnego	105
1.2. Pojęcia ogólne postępowania restrukturyzacyjnego	106
1.2.1. Pojęcie i przedmiot postępowania restrukturyzacyjnego	106
1.2.1.1. Pojęcie postępowania restrukturyzacyjnego	106
1.2.1.2. Przedmiot postępowania restrukturyzacyjnego	110
1.2.2. Rodzaje postępowań restrukturyzacyjnych	113
1.2.2.1. Uwagi ogólne o rodzajach postępowań restrukturyzacyjnych	113
1.2.2.2. Postępowania restrukturyzacyjne <i>sensu stricto</i> i <i>sensu largo</i>	118

1.2.2.3. Mediacyjny charakter postępowania restrykcyjnego	120
1.2.2.4. Podział postępowań restrykcyjnych	121
1.2.3. Cel postępowania restrykcyjnego	127
1.2.4. Zasady postępowania restrykcyjnego	131

Literatura: R. Adamus, Kilka uwag do projektu założeń „Prawa restrykcyjnego”, Jur. 2013, Nr 11; *tenże*, Miejsce prawa upadłościowego i naprawczego w systemie prawa, PUG 2011, Nr 1; *tenże*, Zarys historii źródeł prawa upadłościowego w Polsce, Jur. 2009, Nr 7; *tenże*, Zarys ogólny historii prawa upadłościowego w Polsce, w: E. Kozerska, M. Maciejewski, P. Stec (red.), Historia testis temporum, lux veritatis, vita memoriae, nuntia vetustatis. Księga jubileuszowa dedykowana profesorowi Włodzimierzowi Kaczorowskiemu, Opole 2015; *tenże*, Najważniejsze planowane zmiany dotyczące Prawa upadłościowego i Prawa restrykcyjnego, Jur. 2018, Nr 4; K. Babiarz-Mikulska, Status prawny wierzyciela w polskim postępowaniu naprawczym, Kraków 2006; F. Baur, R. Stürner, Zwangsvollstreckungs-, Konkurs-, und Vergleichsrecht, t. 2, Heidelberg 1990; W. Berutowicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1984; M. Bieniak, Odpowiednie zastosowanie przepisów KPC w postępowaniu upadłościowym, MoP 2006, Nr 14; W. Bojarski, Prawo rzymskie, Toruń 1994; W. Broniewicz, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 1983; W. Broniewicz, A. Marciniak, I. Kunicki, Postępowanie cywilne w zarysie, Warszawa 2014; P. Chauvin, Francuskie prawo przedsiębiorstw przeżywających trudności (droit de entreprises en difficulté), w: S. Morawska (red.), Modele postępowań upadłościowych w Polsce i wybranych krajach UE, Warszawa 2011; D. Chrapoński, Wyłączenia z masy upadłości, Warszawa 2010; S. Cieślak, Formalizm postępowania cywilnego, Warszawa 2008; *tenże*, Fundusze masy upadłości – postępowanie podziałowe. Komentarz, Warszawa 2004; P.J. Coleman, Debtors and Creditors in America: Insolvency, Imprisonment for Debt, and Bankruptcy, 1607–1900, Waszyngton 1999; D. Czajka, Postępowanie naprawcze, Warszawa 2004; *taż*, Prawo upadłościowe, Warszawa 2004; W. Dajczak, Zasady współzycia społecznego czy dobra wiara?, Rej. 2001, Nr 1; P. Feliga, Stanowisko prawne syndyka w procesie dotyczącym masy upadłości, Warszawa 2013; B. Groele (red.), Prawo sprzyjające realizacji Polityki II szansy w Polsce. Rekomendacje zmian, Warszawa 2011; J. Gwiazdomorski, Międzyczasowe prawo prywatne, cz. 1, NP 1965, Nr 6; L. Häsemeyer, Insolvenzrecht, Kolonia–Berlin–Bonn–Monachium 1992; A. Hrycaj, Cztery postępowania restrykcyjne, Dor. Restr. 2015, Nr 1; *taż*, Syndyk masy upadłości, Poznań 2006; A. Hrycaj, P. Filipiak, Cel: restrykcyjność, Na Wokandzie 2014, Nr 23, <http://nawokandzie.ms.gov.pl/numer-23/wokanda-numer-23/cel-restrykcyjność.html>, dostęp: 18.1.2016 r.; J. Jagiela, Tymczasowa ochrona prawna w postępowaniu cywilnym, Warszawa 2007; S. Janeczowski, Prawo handlowe, wekslowe i czekowe, Warszawa 1946; J. Jodłowski, J. Lapiere, T. Miśnik-Jodłowska, Z. Resich, Postępowanie cywilne, Warszawa 2003; J. Jodłowski, Z. Resich, Postępowanie cywilne, Warszawa 1979, 1987; W.J. Katner, Pojęcie przedsiębiorcy – polemika, PPH 2007, Nr 4; *tenże*, Rozważania nad treścią prawa gospodarczego i handlowego w Polsce, w: A. Calus [i in.], Studia z prawa prywatnego gospodarczego. Księga pamiątkowa ku czci Profesora Ireneusza Weissa, Kraków 2003; A. Kidyba, Prawo handlowe, Warszawa 2002; A. Koch, J. Napierala, Prawo handlowe. Spółki handlowe. Umowy gospodarcze, Kraków 2002; M. Koerner, Likwidacja upadłościowa, Kraków 2006; J. Kohler, Lehrbuch des Konkursrechts, Stuttgart 1891; K. Kohutek, Sanacja banku w bankowych procedurach naprawczych i w postępowaniu upadłościowym, Kraków 2005; K. Kolańczyk, Prawo rzymskie, Warszawa 1976; C. Kosikowski, Prawo gospodarcze publiczne, Warszawa 1994; *tenże*, Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej, Warszawa 2010; J. Kruczałak-Jankowska, Ogłoszenie upadłości. Skutki dotyczące zobowiązań w krajowym i transgranicznym postępowaniu upadłościowym, Warszawa 2010; K. Kruczałak, Prawo handlowe. Zarys wykładu, Warszawa 1994, 1996, 1998; *tenże*, Prawo obrotu gospodarczego, cz. 1 i 2, Gdańsk 1987; K. Kruczałak, M. Kuryłowicz, A. Wiliński, Prawo rzymskie prywatne, Kraków 2000; J. Lang, Związanie administracji prawem, w: M. Wierzbowski (red.), Prawo administracyjne, Warszawa 2003; L.E. Levinthal, The early history of bankruptcy

law, University of Pennsylvania Law Review and American Law Register 1918, t. 66, Nr 3; *tenże*, The early history of English bankruptcy, University of Pennsylvania Law Review and American Law Register 1919, t. 67, Nr 1; *E. Łętowska*, O potrzebie zmiany podglądów na znaczenie art. 3 k.c., w: Studia z prawa gospodarczego i handlowego. Księga pamiątkowa ku czci prof. Stanisława Włodyki, Kraków 1996; *P. Machnikowski*, w: *E. Gniewek, P. Machnikowski* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, Warszawa 2014; *A. Machowska*, Francuskie postępowanie ochronne a polskie prawo upadłościowe i naprawcze w świetle rozporządzenia Rady (WE) nr 1346/2000, PPH 2010, Nr 7; *E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil*, Postępowanie w sprawach upadłościowych i rejestrowych, Warszawa 2011; *Z. Miczek*, Przepisy intertemporalne w Prawie restrukturyzacyjnym, Dor. Restr. 2015, Nr 2; *Z. Miczek, M. Załucki*, Problemy intertemporalne w prawie upadłościowym i naprawczym, PPH 2004, Nr 12; *ciż*, Procesowe skutki wejścia w życie „nowej” ustawy. Rozważania na tle uchwały Sądu Najwyższego z 5 lutego 2004 r., III CZP 111/03, R.Pr. 2006, Nr 1; *W. Miszewski* [i in.], Ustawa postępowania sądowego cywilnego obowiązująca w okręgach apelacyjnym warszawskim, lubelskim i wileńskim, Warszawa 1923; *E. Morawska*, Klauzula państwa prawnego w Konstytucji RP na tle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, Toruń 2003; *T. Mróz, M. Stec* (red.), Prawo gospodarcze prywatne, Warszawa 2005; *J. Namitkiewicz*, Kodeks handlowy obowiązujący w b. Królestwie Polskiem, Warszawa 1927; *F.R. Noel*, A History of the Bankruptcy Law, Harvard 1919; *J. Nowacki*, Analogia legis, Warszawa 1966; *J. Okolski* (red.), Prawo handlowe, Warszawa 1999; *P.J. Omar*, European Insolvency Law, Ashgate 2004; *M. Organa*, Pre-pack po polsku, Fenix 2012, Nr 1; *K. Osajda*, Prawo upadłościowe i naprawcze w orzecznictwie Sądu Najwyższego – zagadnienia międzyczasowe i proceduralne, Gl. 2006, Nr 2; *W. Osuchowski*, Zarys rzymskiego prawa prywatnego, Warszawa 1966; *K. Piasecki*, Prawo upadłościowe, prawo o postępowaniu układowym, Bydgoszcz 1999; *K. Pietrzykowski*, Objasnienia do art. 1–7, w: *K. Pietrzykowski* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, t. I, Warszawa 1999; *T. Pietrzykowski*, Wsteczne działanie prawa i jego zakaz, Kraków 2004; *M. Plezi* (red.), Słownik łacińsko-polski, t. 3, Warszawa 2007; *Z. Radwański, M. Zieliński*, Uwagi de lege ferenda o klauzulach generalnych w prawie prywatnym, PL 2001, Nr 2; *J.M. Rosenberg*, Postępowanie upadłościowe w prawodawstwie rzymskim, cz. 1, GS 1996, Nr 12; *W. Rozwadowski*, Prawo rzymskie. Zarys wykładu wraz z wyborem źródeł, Poznań 1992; *M. Saffan*, Klauzule generalne w prawie cywilnym (przyczynek do dyskusji), PiP 1990, Nr 11; *F.K. Savigny*, The History of the Roman Law During the Middle Ages, Wirginia 1979; *M. Sawczuk*, O celach i funkcjach postępowania cywilnego procesowego i nieprocesowego, w: *A. Marciniak* (red.), Symbolae Vitoldo Broniewicz dedicatae. Księga pamiątkowa ku czci Witolda Broniewicza, Łódź 1998; *W. Siedlecki*, Postępowanie cywilne. Zarys wykładu, Warszawa 1987; *T. Sokolowski*, w: *A. Kidyba* (red.), Kodeks cywilny. Komentarz, t. 1, Część ogólna, Warszawa 2012; *K. Sójka-Zielińska*, Powszechna historia prawa, Warszawa 1976; *J. Stanisławski*, Wielki słownik angielsko-polski z suplementem, t. 1, Warszawa 2009; *B. Stelmachowski*, Polskie prawo upadłościowe a niemiecka ordynacja konkursowa na tle ustawodawstwa ziem zachodnich, Warszawa 1935; *tenże*, Prawo upadłościowe ziem zachodnich, Poznań 1932; *A. Szpunar*, Uwagi o nadużyciu prawa podmiotowego, w: *R. Sztuk* (red.), II Kongres notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej. Referaty i opracowania, Poznań–Kluczbork 1999; *Ch.J. Tabb*, The History of the Bankruptcy Laws in the United States, American Bankruptcy Institute Law Review 1995, Nr 8; *R. Taubenschlag, W. Kozubski*, Historia i instytucje rzymskiego prawa prywatnego, Warszawa 1947; *P. Terlecki*, Zarys francuskiego prawa insolwencyjnego, PPH 2009, Nr 9; *S. Terret*, Angielskie prawo upadłościowe, w: *S. Morawska* (red.), Modele postępowań upadłościowych w Polsce i wybranych krajach UE, Warszawa 2011; *M. Uliasz*, Reguły intertemporalne w polskim postępowaniu cywilnym, PS 2008, Nr 3; *P. Urbanek*, Wprowadzenie do niemieckiego prawa upadłościowego, w: *S. Morawska* (red.), Modele postępowań upadłościowych w Polsce i wybranych krajach UE, Warszawa 2011; *A. Wilczyńska*, Interes publiczny w prawie stanowiącym i orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego, PPH 2009, Nr 6; *A. Witosz*, Prawo upadłościowe i naprawcze. Zwięzły komentarz, Bydgoszcz–Katowice 2003; *S. Włodyka*, Problem struktury prawa, PiP 1995, Nr 4; *W. Wołodkiewicz*, Rzymskie korzenie współczesnego prawa cywilnego, Warszawa 1978; *W. Wołodkiewicz, M. Zablocka*, Prawo rzym-

skie. Instytucje, Warszawa 2005; P. Wołowski, Podłoże aksjologiczne prawa upadłościowego i naprawczego według rekomendacji Zespołu Ministra Sprawiedliwości ds. Nowelizacji Prawa Upadłościowego i Naprawczego, Rej. 2013, Nr 8; S. Wronkowska, M. Zieliński, Z. Ziemiński, Zasady prawa. Zagadnienia podstawowe, Warszawa 1974; S. Wronkowska, Z. Ziemiński, Zarys teorii prawa, Poznań 1997; W. Wróbel, O definiowaniu retroaktywności w orzeczeniach Trybunału Konstytucyjnego, w: J. Trzcziński, A. Jankiewicz (red.), Konstytucja i gwarancje jej przestrzegania. Księga pamiątkowa ku czci prof. Janiny Zakrzewskiej, Warszawa 1996, s. 224; J. Wróblewski, Prawo obowiązujące a ogólne zasady prawa, ZNUŁ 1965, Nr 42; M. Zablocka, Ustawa XII Tablic, Warszawa 1998; C. Zalewski, Jak sąd może pomóc przedsiębiorcy? Restrukturyzacja przedsiębiorstw w ramach procedur sądowych, Fenix 2011, Nr 3; M. Zieliński, Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki, Warszawa 2010; Z. Ziemiński, Etyczne problemy prawnoznawstwa, Ossolineum 1972; *tenże*, Problemy podstawowe prawnoznawstwa, Warszawa 1980; *tenże*, Przepis prawny a norma prawna, RPEiS 1960, Nr 1; Z. Ziemiński, M. Zieliński, Dyrektywy i sposób ich wypowiedziania, Warszawa 1992; P. Zimmerman, Glosa do uchw. SN z 14.5.2014 r., III CZP 18/14, M.Pr.Bank. 2014, Nr 11; F. Zoll, Czy austriackie prawo dotyczące niewypłacalności może stanowić wzór dla polskiego ustawodawcy?, SP 2001, Nr 2; *tenże*, Czy niemieckie prawo upadłościowe powinno być wzorem dla polskiego ustawodawcy, SP 2001, Nr 1; C. Żuławska, Zasady prawa gospodarczego prywatnego, Warszawa 2007.

1.1. Pojęcia ogólne prawa restrukturyzacyjnego

1.1.1. Pojęcie prawa restrukturyzacyjnego i jego stosunek do innych działów prawa

1.1.1.1. Wprowadzenie

- 1 **1. Gwarancją stabilności obrotu gospodarczego jest przestrzeganie zasady, że każdy podmiot prawnie zobowiązany powinien spełnić swój obowiązek wobec podmiotu uprawnionego.** Zasada ta wyraża się w rzymskiej paremii *pacta sunt servanda*. W granicach określonych prawem podmiot uprawniony może korzystać z przymusu państwowego w celu uzyskania należnego mu od dłużnika świadczenia¹. Podstawowe regulacje dotyczące przymusowego dochodzenia roszczeń zawarte są w KPC oraz w EgzAdmU.
- 2 **2. Niekiedy stan majątkowy dłużnika oraz występowanie większej liczby wierzycieli powoduje, że dochodzenie roszczeń na drodze przymusowej, ale w trybie indywidualnym jest lub może być mało efektywne.** Jest tak zwłaszcza wówczas, gdy dłużnik jest niewypłacalny lub zagrożony niewypłacalnością. Niewypłacalność, rozumiana jako stan polegający na tym, że dłużnik nie jest w stanie wykonywać swoich wymagalnych zobowiązań lub że majątek dłużnika nie wystarcza na pokrycie jego zobowiązań², stanowi istotne zagrożenie dla stabilności gospodarki rynkowej³. Stąd też dla zabezpiecze-

¹ Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2014, s. 1.

² Znaczenie pojęcia „niewypłacalność” oraz definicja tego pojęcia, jak również definicja pojęcia „zagrożenie niewypłacalnością” w PrRestr zostały przedstawione w rozdz. 4.

³ Nie oznacza to jednak, że upadłość jest zjawiskiem wyłącznie patologicznym. Jest ona wyrazem tego, że w systemie kapitalistycznym zasoby społeczeństwa są przenoszone z jednego zastosowania do innego, uważanego za bardziej użyteczne, poprzez zanikanie i upadanie przedsiębiorstw, które nie są dość rentowne, a rozwój tych, które takie są. Zakłócanie tego mechanizmu przez ograniczanie liczby upadłości może naruszyć źródła efektywności gospodarki rynkowej. Upadłość ma więc również pozytywny wymiar, którym jest

nia interesów podmiotów biorących udział w obrocie gospodarczym, jak i dla zapewnienia bezpieczeństwa systemu wymiany gospodarczej konieczne jest istnienie norm prawnych regulujących sytuację prawną przedsiębiorcy niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością¹. Podstawowym aktem prawnym regulującym problematykę niewypłacalności przedsiębiorców oraz osób fizycznych, które nie prowadzą działalności gospodarczej jest ustawa z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 498 ze zm.). Do grupy norm regulujących sytuację prawną wynikającą z niewypłacalności oraz zagrożenia niewypłacalnością przedsiębiorcy należy zaliczyć również ustawę z 15.5.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 243 ze zm.).

1.1.1.2. Pojęcie prawa restrukturyzacyjnego

1. Prawo restrukturyzacyjne wspólnie z prawem upadłościowym można zdefiniować jako kompleksową regulację prawną, której przedmiotem są relacje pomiędzy niewypłacalnym lub zagrożonym niewypłacalnością dłużnikiem a jego wierzycielami. Kompleksowa regulacja prawna to zespół norm odnoszących się do jednego przedmiotu, które z systemowego punktu widzenia należą do różnych gałęzi prawa². 3

2. W literaturze, zarówno na gruncie PrUpadNap, jak i obecnie, prezentowane są poglądy wyodrębniające prawo upadłościowe i restrukturyzacyjne jako gałąź prawa³. *R. Adamus* wskazuje, że: „Kryterium wyodrębnienia prawa restrukturyzacyjnego i upadłościowego (prawa o niewypłacalności dłużnika) jako gałęzi prawa wiąże się ze szczególnym rodzajem stosunków społecznych, do których owa gałąź prawa się odnosi, a które wiążą się z niewypłacalnością dłużnika, bez względu na źródło czy tytuł powstania długu”⁴. W konsekwencji autor ten wyodrębnia prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe jako gałąź prawa, posługując się kryterium przedmiotowym. Spotyka się również uzasadnienie wyodrębnienia prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego jako osobnej gałęzi prawa opartej na analizie funkcji, jakie spełnia prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe. Wskazuje się także na racje o charakterze podmiotowym, podkreślając, że zarówno prawo restrukturyzacyjne, jak i prawo upadłościowe regulują relacje pomiędzy zagrożonym niewypłacalnością lub niewypłacalnym dłużnikiem a jego wierzycielami oraz racje historyczne⁵. Z poglądem tym na gruncie prawa upadłościowego, ale w szczególności w odniesieniu do prawa restrukturyzacyjnego, nie można się zgodzić. Wyodrębnienie zbioru norm jako gałęzi prawa opiera się na założeniu, że gałąź prawa reguluje stosunki społeczne, do których się odnosi w sposób pełny⁶. **Stosunki społeczne, do których odnosi się prawo restrukturyzacyjne, to relacje pomiędzy niewypłacalnym lub zagrożonym niewypłacalnością dłużnikiem a jego wierzycielami, w ramach których dłużnik dąży do rozwiązania sytuacji kryzysu ekonomicz-** 4

przede wszystkim motywacja do szybkiego przemieszczania środków w celu ich lepszego wykorzystania i zapobieżenia w ten sposób bankructwu – por. *Gurgul*, Komentarz, 2010, s. 5–6.

¹ Tak *A. Hrycaj*, *Syndyk masy*, s. 5.

² Na temat znaczenia pojęcia „kompleksowa regulacja prawna” por. *Radwański, Olejniczak*, *Prawo cywilne*, 2013, s. 5.

³ *Zedler*, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, 2004, s. 23; *R. Adamus*, *Miejsce prawa upadłościowego*, s. 16 i n.; *Flaga-Gieruszynska*, *Prawo upadłościowe i naprawcze*, 2012, s. 1.

⁴ *Adamus*, *Prawo restrukturyzacyjne*, s. 4, Nb 11.

⁵ *R. Adamus*, *Zarys historii źródeł*, s. 25 i n.

⁶ *Radwański, Olejniczak*, *Prawo cywilne*, 2013, s. 5; *Witosz, Witosz*, *Komentarz*, s. 18.

nego i uniknięcia upadłości, a wierzyciele dążą do jak najpełniejszego zaspokojenia swoich roszczeń. Dążenie dłużnika do uniknięcia upadłości następuje poprzez restrukturyzację w drodze zawarcia układu, a w postępowaniu sanacyjnym również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych (art. 3 ust. 1 PrRestr). Istotą układu, który stanowi trzon każdego postępowania restrukturyzacyjnego, jest zmiana treści zobowiązań dłużnika. Jednakże, po pierwsze, rozwiązanie sytuacji kryzysu ekonomicznego dłużnika oraz zawarcie układu, jak również dochodzenie roszczeń przez wierzycieli jest możliwe także poza postępowaniem restrukturyzacyjnym. Po drugie, relacje pomiędzy dłużnikiem a jego wierzycielami są regulowane także przez normy prawa cywilnego i administracyjnego oraz prawa postępowania cywilnego i administracyjnego. Wierzyciele w celu dochodzenia roszczeń od zagrożonego niewypłacalnością lub niewypłacalnemu dłużnika mogą korzystać z postępowania egzekucyjnego. Dążąc do porozumienia z wierzycielami, dłużnik może korzystać z innych instytucji prawa cywilnego i administracyjnego. W szczególności, dłużnik może zawrzeć ugodę z niektórymi lub z większością wierzycieli (art. 917 KC), zawrzeć układ ratalny w trybie art. 29 SysUBSpołU lub uzyskać odroczenie lub rozłożenie na raty zapłaty zaległości podatkowych w trybie art. 67a OrdPU. PrRestr reguluje więc tylko niektóre z dostępnych w systemie prawnym form rozwiązywania kryzysu ekonomicznego dłużnika i zawarcia układu z wierzycielami, aczkolwiek trzeba się zgodzić, że regulacja ta ma charakter wiodący i zasadniczy. Niemniej jednak na płaszczyźnie proceduralnej nie reguluje opisanych wyżej stosunków społecznych w sposób pełny, gdyż w szerokim zakresie odsyła do odpowiedniego stosowania przepisów KPC (art. 209 PrRestr).

- 5   **3.** Prawo restrukturyzacyjne nie stanowi więc odrębnej gałęzi prawa, rozumianej jako spójny i uporządkowany według przyjętych założeń zespół norm prawnych regulujących obszerne kategorie stosunków społecznych¹, lecz ma charakter kompleksowej regulacji prawnej obejmującej normy, które z systemowego punktu widzenia należą do prawa cywilnego, prawa postępowania cywilnego, prawa administracyjnego (np. zawarte w PrRestr regulacje dotyczące pomocy publicznej – art. 140–149 PrRestr) oraz prawa karnego (art. 399 i 400 PrRestr).

1.1.1.3. Stosunek prawa restrukturyzacyjnego do innych działów prawa

- 6   **1.** Normy prawa restrukturyzacyjnego, jak wyżej wskazano, należą do kilku gałęzi prawa. Niektóre normy prawa restrukturyzacyjnego regulują stosunki pomiędzy autonomicznymi podmiotami w sytuacji braku władczego podporządkowania jednego podmiotu drugiemu podmiotowi (np. regulacje dotyczące skutków materialnoprawnych otwarcia postępowania restrukturyzacyjnego). Normy te należą do prawa cywilnego, a więc mają charakter norm prywatnoprawnych. Inne z kolei normy prawa restrukturyzacyjnego można zaliczyć do prawa publicznego (np. normy regulujące przebieg postępowania restrukturyzacyjnego i kompetencje jego organów², regulacje dotyczące pomocy publicznej, regulacje dotyczące odpowiedzialności karnej itd.).

¹ Na temat pojęcia „gałąź prawa” – zob. *Radwański, Olejniczak*, Prawo cywilne, 2013, s. 5.

² Normy regulujące kompetencje i wzajemne relacje organów postępowania restrukturyzacyjnego, a w szczególności oparte na stosunku nadrzędności relacje sędziego-komisarza i nadzorca sądowego albo zarządcy należą do norm prawa publicznego – na gruncie postępowania cywilnego w odniesieniu do stosunku łączącego sąd i biegłego pogląd taki wyraził SN w uchw. z 28.11.1974 r., III CZP 76/74, OSNCP 1975, Nr 7–8, poz. 108.

2. Prawo restrukturyzacyjne i upadłościowe, stanowiące kompleksową regulację prawną, obejmującą zarówno normy prywatnoprawne, jak i normy z zakresu prawa publicznego, mają charakter samodzielny oraz niezależny i nie stanowią części prawa handlowego *sensu stricto*¹. Po pierwsze, PrRestr tworzy system spójny i uzupełniający się w zakresie celów oraz funkcji z PrUpad, a podmiotami PrUpad nie są wyłącznie przedsiębiorcy. Po drugie, PrRestr i PrUpad regulują bardzo specyficzną sytuację przedsiębiorcy, jaką jest jego niewypłacalność lub zagrożenie niewypłacalnością, co oznacza, że na gruncie normatywnym przedmiotem regulacji PrRestr nie jest prowadzenie działalności gospodarczej, ale jedynie stworzenie instrumentów prawnych pozwalających na uniknięcie upadłości. Można jednak uznać, że ta strukturalna samodzielność i niezależność nie stoi na przeszkodzie zaliczeniu PrRestr i PrUpad dotyczącego przedsiębiorców do prawa handlowego *sensu largo*² (prawa gospodarczego)³⁴. W literaturze przedmiotu kwestia ta nie budzi wątpliwości⁵, aczkolwiek w odniesieniu do postępowania upadłościowego nieaktualny jest obecnie pogląd, że upadłość dotyczy wyłącznie przedsiębiorców⁶.

3. Jak już wyżej wskazano, dla analizy i wykładni PrRestr istotny jest jego ścisły związek z PrUpad. Związek ten przejawia się w wielu aspektach. Po pierwsze, postępowania restrukturyzacyjne uregulowane PrRestr mają służyć uniknięciu upadłości dłużnika, która oceniana jest przez ustawodawcę jako zjawisko mniej korzystne ze społecznego i gospodarczego punktu widzenia. Po drugie, mimo różnic w odniesieniu do celów szczegółowych postępowania upadłościowego i postępowania restrukturyzacyjnego, nadrzędny cel obu postępowań jest tożsamy. Jest nim rozwiązanie konfliktu interesów (przedstawionego w dalszej części rozważań), który zaistniał w wyniku niewypłacalności lub zagrożenia niewypłacalnością dłużnika w sposób, jaki w danych okolicznościach faktycznych jest optymalny z uwzględnieniem celów szczegółowych każdej regulacji. W tym zakresie dużym uproszczeniem i zbytnią powierzchownością cechowałoby się stwierdzenie, że PrRestr służy ratowaniu, a PrUpad – likwidacji przedsiębiorstwa dłużnika. Właściwsze wydaje się stwierdzenie, że PrRestr w większym stopniu niż PrUpad pozwala na rozwiązanie sytuacji kryzysowej dłużnika z wykorzystaniem instrumentów, które pozwolą na zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika

¹ Na temat wyróżnienia prawa handlowego *sensu stricto* oraz *sensu largo* por. S. Włodyka, w: System PrHandl, t. 1, s. 32.

² Koncepcja prawa handlowego *sensu largo* zakłada objęcie całości problematyki prawnej podporządkowanej wspólnemu mianownikowi w postaci przedsiębiorcy i jego przedsiębiorstwa oraz prowadzonej przez niego działalności gospodarczej – tak S. Włodyka, w: System PrHandl, t. 1, s. 31–32. Na temat pojęcia i charakteru prawa handlowego zob. również S. Janczewski, Prawo handlowe, s. 1 i n.; W.J. Katner, Rozważania nad treścią prawa gospodarczego, s. 97 i n.; *tenże*, Pojęcie przedsiębiorcy, s. 40; A. Kidyba, Prawo handlowe, s. 6; A. Koch, J. Napierała, Prawo handlowe, s. 12; C. Kosikowski, Prawo gospodarcze, s. 18; K. Kruczałak, Prawo obrotu, cz. 2, s. 8; *tenże*, Prawo handlowe, 1994, s. 21; *tenże*, Prawo handlowe, 1996, s. 21; *tenże*, Prawo handlowe, 1998, s. 21; T. Mróz, M. Stec (red.), Prawo gospodarcze, s. 9.

³ Na temat pojęcia i charakteru prawa gospodarczego zob. S. Włodyka, Problem struktury, s. 20; C. Kosikowski, Publiczne prawo gospodarcze, s. 38 i n.; C. Żuławska, Zasady prawa gospodarczego, s. 1 i n.

⁴ Por. M. Koenner, Likwidacja, s. 21–22, który na gruncie PrUpadNaprz zakwalifikował prawo upadłościowe jako część prawa handlowego.

⁵ S. Włodyka, w: System PrHandl, t. 1, s. 35 i 38; T. Mróz, M. Stec (red.), Prawo gospodarcze, s. 79 i n.; K. Kruczałak, Prawo handlowe, s. 357 i n.; J. Okolski (red.), Prawo handlowe, s. 179 i n.

⁶ Zob. na gruncie PrUpadNaprz Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2014, s. 12.

jako całości¹. Po trzecie, szkielet konstrukcji postępowania restrukturyzacyjnego i upadłościowego jest na tyle zbliżony, że skutkuje to niekiedy bliźniaczym uregulowaniem podobnych lub tożsamyh instytucji w obu ustawach. Zjawisko to nie może pozostać bez wpływu na wyniki wykładni, która powinna jednak uwzględniać również uwarunkowania historyczne oraz przyjmować korektę aksjologiczną².

9   **4. Relacje pomiędzy niewypłacalnym lub zagrożonym niewypłacalnością dłużnikiem a jego wierzycielami są relacjami opartymi na konflikcie interesów.** Jest to konflikt dwojakiego rodzaju. Po pierwsze, jest to konflikt pomiędzy dłużnikiem a wierzycielami **w ogólności**. W ramach tego konfliktu dłużnik dąży do ograniczenia swojej odpowiedzialności kosztem wierzycieli, co w odniesieniu do restrukturyzacji przedsiębiorstwa oznacza dążenie do jego zachowania bez uwzględnienia w tym zakresie interesu wierzycieli. Po drugie, jest to konflikt pomiędzy wierzycielami, z których każdy dąży do uzyskania maksymalnego zaspokojenia swojej wierzytelności niezależnie od stopnia zaspokojenia pozostałych wierzycieli. PrRestr i PrUpad stanowią regulacje, które zakreślają ramy prawne dla optymalnego rozwiązania wskazanych wyżej konfliktów z uwzględnieniem zasad sprawiedliwości społecznej i przyjętego przez ustawodawcę systemu wartości. PrUpad rozwiązuje wskazane wyżej konflikty poprzez regulację sposobów spieniężenia majątku dłużnika i zaspokojenia z uzyskanych środków wierzycieli. Natomiast rozwiązania przyjęte w ramach PrRestr sprowadzają się do normatywnej regulacji:

- 1) zasad zawierania przez dłużnika niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością układu z wierzycielami, jak również skutków zawartego układu (art. 1 pkt 1 PrRestr) oraz
- 2) zasad przeprowadzania działań sanacyjnych, tj. czynności prawnych i faktycznych, które zmierzają do poprawy sytuacji ekonomicznej dłużnika i mają na celu przywrócenie dłużnikowi zdolności do wykonywania zobowiązań, przy jednoczesnej ochronie przed egzekucją – art. 1 pkt 2 w zw. z art. 3 ust. 6 PrRestr.

1.1.1.4. Przedmiot i zadanie prawa restrukturyzacyjnego

10   **1.** Z przeprowadzonych rozważań wynika, że samoistnym przedmiotem prawa restrukturyzacyjnego nie jest restrukturyzacja przedsiębiorstwa dłużnika rozumiana jako zespół działań podejmowanych w celu osiągnięcia poprawy wyników finansowych i sytuacji rynkowej przedsiębiorstwa.

Restrukturyzacja, w rozumieniu ustawy (art. 3 ust. 1 PrRestr), oznacza wyłącznie:

- 1) **zawarcie układu z wierzycielami;**
- 2) **w przypadku postępowania sanacyjnego – zawarcie układu z wierzycielami oraz przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli.**

Sporządzany w toku postępowania plan restrukturyzacyjny (art. 10 PrRestr) nie może być oceniany w oderwaniu od całokształtu regulacji. Plan restrukturyzacyjny i działania podejmowane na jego podstawie są jedynie narzędziami do osiągnięcia celu

---

¹ Zachowanie przedsiębiorstwa dłużnika jako całości jest możliwe również w postępowaniu upadłościowym, w którym może dojść do zawarcia układu (art. 266a–266f PrUpad) lub sprzedaży przedsiębiorstwa jako całości (art. 56a–56h oraz art. 311 ust. 1 PrUpad).

² A. Hrycaj, Cztery postępowania, s. 5.

postępowania restrukturyzacyjnego, którym zgodnie z art. 3 ust. 1 PrRestr jest uniknięcie ogłoszenia upadłości dłużnika. Trzeba przy tym podkreślić, że zasady podejmowania jakichkolwiek działań restrukturyzacyjnych w ramach postępowania o zatwierdzenie układu, przyspieszonego postępowania układowego oraz postępowania układowego nie są przedmiotem PrRestr. Przedmiotem regulacji PrRestr z zakresu faktycznej restrukturyzacji przedsiębiorstwa dłużnika są jedynie działania sanacyjne rozumiane zgodnie z definicją zawartą w art. 3 ust. 6 PrRestr.

2. Zadaniem PrRestr rozumianym jako rozwiązanie określonego problemu społecznego jest ochrona przedsiębiorcy znajdującego się w sytuacji kryzysowej wynikającej z jego niewypłacalności bądź z zagrożenia niewypłacalnością przed ogłoszeniem upadłości, poprzez umożliwienie mu restrukturyzacji w drodze zawarcia układu z wierzycielami, a w przypadku postępowania sanacyjnego – również przez przeprowadzenie działań sanacyjnych, przy zabezpieczeniu słusznych praw wierzycieli.

11

1.1.2. Historia prawa restrukturyzacyjnego

1.1.2.1. Wstęp

1. Wywiązywanie się przez podmioty prawa z zaciągniętych czy nałożonych na nie zobowiązań stanowi fundament prawa prywatnego. Brak możliwości wykonywania swoich zobowiązań jest jednak zjawiskiem historycznie dużo starszym niż pierwsze znane kodyfikacje. Przyczyny obiektywne (kataklizmy, wojny) bądź subiektywne (fiasko danego przedsięwzięcia, problemy finansowe, niegospodarność, podejmowanie ryzykownych decyzji, życie ponad stan) w różnych okresach stanowiły podstawę do uregulowania prawnej sytuacji dłużnika i wierzycieli. Historia ekonomicznego bankructwa wyprzedza jednak historię kodyfikacji, zaś instytucje, współcześnie określane jako pierwsze historyczne pomniki prawa o niewypłacalności, stanowią często fragmenty regulacji prawa windykacyjnego (egzekucyjnego)¹. Rys historyczny prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego stanowi przegląd historii kodyfikacji prawa w poszukiwaniu pierwszych instytucji, które choćby częściowo regulowały sytuację niewypłacalnego dłużnika.

12

1.1.2.2. Starożytność i wieki średnie

1. Tradycyjnie wskazuje się, że pierwsza kodyfikacja regulująca skutki niespełniania zobowiązań powstała za czasów pierwszego króla dynastii babilońskiej Hammurabiego w XVIII w. p.n.e. Wiąże się ją z § 117 i 118 **Kodeksu Hammurabiego**². Wprowadziła ona możliwość sprzedaży dłużnika wraz z jego rodziną w niewolę w razie nieregulowania zobowiązań. Również ludy semickie zakładały możliwość oddania dłużnika i jego rodziny w niewolę w razie niespełniania zaciągniętych zobowiązań.

13

¹ Zarys historii prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego wymaga pewnych założeń terminologicznych i analitycznych. Po pierwsze, pojęcie prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego w ujęciu historycznym powinno być rozumiane szeroko i odnoszone do ogółu procedur prawnie regulowanych, które dotyczą niewypłacalnego dłużnika. Po drugie, analiza historii prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego powinna uwzględniać co najmniej trzy aspekty: analizę historyczną zjawisk społeczno-gospodarczych, analizę historii prawa i analizę historii ekonomii, w tym historię myśli ekonomicznej. Ramy niniejszego opracowania pozwalają jedynie na wybiórcze zaprezentowanie pomników historii prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego.

² P. Feliga, Stanowisko prawne syndyka, s. 2; L.E. Levinthal, The early history of bankruptcy law, s. 230; Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2011, s. 14; K. Piasecki, Prawo upadłościowe, s. 469.

Przykłady egzekucji skierowanej do osoby dłużnika znaleźć można również w Starym i Nowym Testamencie¹.

14 2. Przykładem reformy uwarunkowanej sytuacją społeczną jest prawo starogreckie, które za sprawą **reformy Solona z VI w. p.n.e.** dotknęło kwestii odpowiedzialności za długi. Drobnymi właścicielami ziemskimi, którzy zadłużali się u eupatrydów pod zastaw swoich gruntów, nie mogąc spłacić swoich zobowiązań, tracili swoje ziemie i popadali w niewolę dłużniczą. Reforma wprowadziła umorzenie tak powstałych zobowiązań i wykupienie przez państwo popadłych w niewolę dłużników (gr. *seisachteja* – strągnięcie z długów)².

15 3. Rzymskie **Prawo dwunastu tablic** ustanawiało na dłużniku „ustawowy zastaw” (łac. *nexus*) w celu zagwarantowania spełnienia zaciągniętego zobowiązania. W wypadku braku spłaty długu wierzyciel uzyskiwał prawo do *manus iniectio*, natychmiastowej egzekucji w stosunku do osoby dłużnika, która sprowadzała się do tego, że w razie upływu dodatkowego czasu na spełnienie świadczenia przez dłużnika albo jego rodzinę dłużnik stawał się niewolnikiem wierzyciela, którego wierzyciel mógł albo sprzedać, albo zabić³. W późniejszym okresie w prawodawstwie starożytnego Rzymu wprowadzono egzekucję skierowaną nie do osoby, ale majątku dłużnika (***Lex Iulia z 90 r. n.e.***)⁴. Początkowo wprowadzono publiczną licytację majątku dłużnika. Ze środków uzyskanych z takiej sprzedaży pokrywano wierzytelności wierzycieli (łac. *venditio bonorum*). W późniejszym okresie wprowadzono możliwość odroczenia spłaty wierzytelności, a także bezpośredniego przejęcia majątku dłużnika przez wierzycieli (łac. *cessio bonorum*). W niektórych przypadkach dłużnik uzyskiwał prawo do zatrzymania środków niezbędnych do utrzymania siebie i swojej rodziny⁵. W okresie cesarstwa rzymskiego *cessio bonorum* przeznaczono wyłącznie dla dłużników, którzy stali się niewypłacalni nie ze swojej winy (np. z uwagi na siłę wyższą)⁶.

Prawo starożytnego Rzymu wykształciło również instytucję *curator bonorum* oraz *magistra bonorum*. *Curator bonorum* był funkcjonariuszem państwowym, który administrował majątkiem dłużnika i zapewniał prawidłowy przebieg postępowania, w tym przede wszystkim czuwał nad równomiernym zaspokajaniem wierzycieli⁷. *Magister bonorum* był zaś „pełnomocnikiem” wierzycieli, który przejmował zarząd majątkiem

---

¹ Por. na gruncie Starego Testamentu: Księga Izajasza 50.1: „Tak mówi Pan: «Gdzie ten list rozwodowy waszej matki, na mocy którego ją odprawiłem? Albo któryż to jest z moich wierzycieli, któremu was zaprzedałem? Oto za wasze winy zostaliście sprzedani i za wasze zbrodnie odprawiona wasza matka»; II Księga królewska 4.1: „Pewna kobieta spośród żon uczniów proroków wołała do Elizeusza tymi słowami: «Twój sługa a mój mąż umarł. A ty wiesz, że twój sługa bał się Pana. Lecz lichwiarz przyszedł, aby zabrać sobie dwoje moich dzieci na niewolników»”; oraz na gruncie Nowego Testamentu Ewangelii wg św. Mateusza 18.25: „Ponieważ nie miał z czego ich oddać, pan kazał sprzedać go razem z żoną, dziećmi i całym jego mieniem, aby tak dług odzyskać”, cytaty za: C. Jakubiec [i in.], Biblia Tysiąclecia Online, dostęp: 2.12.2015 r., por. też L.E. Levinthal, The early history of bankruptcy law, s. 230.

² Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2011, s. 14; K. Piasecki, Prawo upadłościowe, s. 469.

³ Por. Tablica III.6, w: M. Zabłocka, Ustawa XII Tablic; L.E. Levinthal, The early history of bankruptcy law, s. 231.

⁴ R. Taubenschlag, W. Kozubski, Historia i instytucje, s. 355; P. Feliga, Stanowisko prawne syndyka, s. 4.

⁵ Por. M. Kuryłowicz, A. Wiliński, Prawo rzymskie, 2000, s. 79; W. Wołodkiewicz, M. Zabłocka, Prawo rzymskie, s. 309; K. Kolańczyk, Prawo rzymskie, s. 158; Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2011, s. 15–16; W. Osuchowski, Zarys rzymskiego, s. 195; W. Rozwadowski, Prawo rzymskie, s. 81.

⁶ W. Rozwadowski, Prawo rzymskie, s. 81.

⁷ P. Feliga, Stanowisko prawne syndyka, s. 3–4.

dłużnika i ustalał jego skład, a także dokonywał sprzedaży i dystrybucji środków między wierzycieli.

Prawo starożytnego Rzymu dało podstawy do wyodrębnienia zasad prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego: zasady generalnej egzekucji poprzez odebranie dłużnikowi całego majątku, zasady zakazu zawierania umów przez niewypłacalnego dłużnika, zasady likwidacji masy upadłości oraz zasady odpowiedzialności osobistej dłużnika za oszukańcze działania na niekorzyść wierzyciela¹. Funkcje *magistra bonorum* i *curator bonorum* były zbliżone do tych, które sprawują dziś sędzia-komisarz i syndyk.

4. W średniowiecznej Europie zasadniczo powrócono do egzekucji skierowanej również przeciwko samemu dłużnikowi, zaś dodatkową sankcją za niespłacanie długów była możliwość nałożenia na dłużnika ekskomuniki (łac. *ob debita*)². 16

1.1.2.3. Czasy nowożytne i współczesne

1. Tylko w średniowiecznych miastach włoskich, jak wskazuje *F.K. Savigny*³, tradycje starożytnego Rzymu nie zostały całkowicie zaprzepaszczone na rzecz powrotu do egzekucji skierowanej osobiście przeciwko dłużnikowi. Zachowano zasadę kierowania egzekucji do majątku dłużnika. Przełom XIII i XIV w. uznaje się powszechnie za okres ugruntowania pierwszych instytucji prawa upadłościowego ściśle związany z rozwojem prawa handlowego, zwanego początkowo prawem kupieckim (*lex mercatoria*). 17

W tym okresie pojawiło się **pojęcie bankructwa**, wywodzące się od włoskiego *banca rotta* – przełamanie, zdruzgotanie ławy kupieckiej przez dłużnika na znak niemożności wykonywania swoich zobowiązań pieniężnych⁴. W tym okresie prawodawstwa miast włoskich wykształciły takie instytucje, jak uznawanie czynności dłużnika sprzed bankructwa za nieważne, instytucje zgromadzenia wierzycieli i możliwość zawarcia układu (łac. *concordatus*) po przegłosowaniu wierzycieli mniejszościowych, możliwość zabezpieczenia majątku dłużnika na wypadek próby ucieczki, a także możliwość rozstrzygnięcia o obciążeniu wierzyciela odpowiedzialnością finansową w wypadku zgłoszenia do majątku dłużnika wierzytelności większej, niż mu rzeczywiście przysługiwała⁵.

2. W kolejnych wiekach prawo upadłościowe wykształciło dwa zasadnicze podejścia. Pierwsze, skodyfikowane przez Hiszpana *Salgado de Samoza* w dziele *Labyrinthus creditorum concurrentium ad litem per debitorem communem inter illos causatam*, a przyjęte głównie w miastach niemieckich, zakładało szeroką władzę i inicjatywę sądu. Dochodzenie wierzytelności wiązało się jednak z koniecznością wszczęcia procesu przed sądem, który ogłosił upadłość, zaś kompetencje wierzycieli w ramach samego postępowania były ograniczone⁶. 18

3. Ustawodawca niemiecki w sposób wyczerpujący i pełny skodyfikował postępowanie upadłościowe ordynacją upadłościową z 1877 r., w której przewidziano 19

¹ Por. *J.M. Rosenberg*, Postępowanie upadłościowe. Na temat oddziaływania prawa rzymskiego na późniejszy rozwój materialnego i procesowego prawa cywilnego zob. szerzej *W. Wołodkiewicz*, Rzymskie korzenie.

² *L.E. Levinthal*, The early history of bankruptcy law, s. 241.

³ *F.K. Savigny*, The History of the Roman Law, *passim*.

⁴ *Zedler*, Prawo upadłościowe i naprawcze, 2004, s. 23; *W. Bojarski*, Prawo rzymskie; *K. Sójka-Zielińska*, Powszechna historia prawa, s. 169; *Till*, Zasady, s. 4; *J. Kohler*, Lehrbuch, s. 195–205.

⁵ *J. Kohler*, Lehrbuch, s. 195–205; *Lewandowski, Wołowski*, Prawo upadłościowe, 2011, s. 15–16.

⁶ *Buber*, Polskie prawo, s. 6.

możliwość wszczęcia postępowania obejmującego likwidację majątku dłużnika oraz postępowanie układowe. W 1935 r. wprowadzono ordynację układową, która wraz z ordynacją upadłościową, kilkakrotnie modyfikowaną, oraz ustawą o egzekucji uniwersalnej z 1976 r. przetrwała do 1999 r. W 1999 r. wprowadzono kompleksową ordynację upadłościową (niem. **Insolvenzordnung**)¹, która przewiduje możliwość wszczęcia postępowania upadłościowego dla przedsiębiorców (w opcji likwidacyjnej i układowej) oraz wszczęcie takiego postępowania dla konsumentów i byłych przedsiębiorców (tzw. małych przedsiębiorców)².

20 4. Ustawodawca austriacki już od XVIII w. przewidywał wiele rozwiązań upadłościowych, które skodyfikowano ostatecznie w 1868 r. W 1914 r. wprowadzono ordynację konkursową i ordynację ugodową³. Oba akty były wielokrotnie nowelizowane w 1982 r., a także w 1997 r., kiedy wprowadzono **ustawę o reorganizacji przedsiębiorstw**. W 2010 r. wprowadzone zostało jednolite prawo upadłościowe – **Insolvenzordnung**, regulujące procedurę likwidacyjną, układową, które unormowało także możliwość zastosowania przepisów w stosunku do osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej⁴.

21 5. Drugi nurt rozwijał się w miastach włoskich i francuskich. Charakteryzował się znaczącą swobodą działania przyznaną wierzycielom. Władza sądownicza (administracyjna) sprowadzona została do pełnienia funkcji nadzorczych. Sąd upadłościowy miał rozstrzygać tylko o zgłaszanych wierzytelnościach, zaś spory między wierzycielami, a także wierzycielami a dłużnikiem, pozostawiano kompetencji sądów „ogólnie właściwych”⁵. Postępowanie prowadził zarządca wskazywany przez wierzycieli (wł. *sindici, capi dei creditori*), powoływany decyzją władzy sądowniczej⁶.

Na gruncie prawa francuskiego **Ordonnance de commerce z 1673 r.** zapoczątkował nowożytną kodyfikację zjawiska bankructwa i postępowania upadłościowego przeznaczonego dla kupców, którzy nie spełniali swoich wierzytelności. W 1807 r. wszedł w życie **Code de commerce** wprowadzający możliwość wszczęcia postępowania upadłościowego w opcji likwidacyjnej i opcji układowej. Oceniany jako bardzo restrykcyjny, został istotnie złagodzony nowelizacją z 1889 r.⁷ Kolejne nowelizacje Code de commerce z 1967 r. wprowadziły nazwę „postępowanie upadłościowe” (fr. *droit de la faillite*) do języka prawnego, zaś z 1985 r. wprowadziły postępowanie naprawcze, które ma na celu zmierzać nie tyle do likwidacji majątku dłużnika, co do jego sanacji. Nowelizacją z 2005 r. zrezygnowano ze stygmatyzującej nazwy *droit de la faillite*, na rzecz określania postępowań upadłościowych prawem przedsiębiorstw przeżywających trudności (fr. *droit des entreprises en difficulté*)⁸. Obecnie we Francji funkcjonuje sześć postępowań na wypadek niewypłacalności: dwa o charakterze pozasądowej ugody (*mandat ad hoc, conciliation*) oraz cztery postępowania sądowe (*sauvegarde, redressement*

¹ F. Zoll, Czy niemieckie prawo upadłościowe, s. 45 i n.

² P. Urbanek, Wprowadzenie do niemieckiego prawa, s. 199–234; F. Zoll, Czy niemieckie prawo upadłościowe, s. 45 i n.

³ F. Zoll, Czy austriackie prawo dotyczące niewypłacalności, s. 31 i n.

⁴ Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2011, s. 20–21.

⁵ Buber, Polskie prawo, s. 6.

⁶ F. Baur, R. Stürner, Zwangsvollstreckungs, t. 2, s. 12.

⁷ K. Piasecki, Prawo upadłościowe, s. 473; Brol, Prawo upadłościowe, s. 29; P. Chauvin, Francuskie prawo, s. 235–304; A. Machowska, Francuskie postępowanie ochronne, s. 27; Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2011, s. 17–18 i cyt. tam literatura.

⁸ P. Chauvin, Francuskie prawo, s. 235–304.

judiciaire, liquidation judiciaire simplifiée oraz *liquidation judiciaire*) o charakterze upadłościowym i naprawczym¹.

6. Tradycyjnie w historii angielskiego prawodawstwa kupieckiego wskazuje się, że pierwszą regulacją upadłościową na terenie Anglii był **status króla Henryka VIII z 1542 r.** *An Acte againste suche persones as doo make Bankrupte*. Regulacja ta została następnie uzupełniona **statusem królowej Elżbiety I z 1570 r.** ustanawiającym instytucję wspólnego dochodzenia należności od dłużnika i zinstytucjonalizowanej dystrybucji tak spieniężonego majątku. Skodyfikowano także zasady surowej odpowiedzialności nieuczciwych dłużników, których traktowano w sposób porównywalny z przestępcami (ang. *offenders*)². Już jednak w 1649 r., wraz z rozwojem ruchu kupieckiego, w Anglii wprowadzono możliwość zwolnienia z więzienia w zamian za pracę na rzecz wierzycieli oraz oddłużania, pod pewnymi warunkami, osób biednych³. Dopiero jednak **statuty królowej Anny z 1705 i 1711 r.** uważane są za pierwszą kompleksową regulację upadłościową, która wprowadzała możliwość oddłużania uczciwych dłużników, którzy popadli w stan niewypłacalności. Statuty królowej *Anny* uzasadniano przede wszystkim tym, że kredyt kupiecki udzielany jest nie tylko w interesie dłużnika, ale także wierzyciela, który go udziela. Z tej przyczyny ryzyko jego spłaty nie może, we wszystkich przypadkach, być przenoszone na dłużnika⁴. **Ustawą o upadłości z 1869 r.** wprowadzono możliwość ogłaszania upadłości nie tylko kupców. Współcześnie w Wielkiej Brytanii istnieją trzy systemy upadłościowe, osobno dla Anglii i Walii, Szkocji i Irlandii Północnej. W wypadku Anglii i Walii obowiązują zmienione istotnie w 2004 r. dwie ustawy o upadłości (**ang. the Insolvency ACT i the Insolvency Rules**) z 1986 r.⁵.

7. Amerykańskie prawo kolonialne w sposób autonomiczny regulowało relacje między dłużnikiem i wierzycielami, częściowo wzorując się na prawie angielskim⁶. Wraz z uchwaleniem Konstytucji Stanów Zjednoczonych z 1787 r. przesądzono, że prawo upadłościowe (ang. *laws on bankruptcy*) powinno stanowić regulację federalną⁷. Mimo obowiązywania federalnych ustaw upadłościowych z 1800 r. w latach 1800–1803, z 1841 r. w latach 1841–1843 i z 1867 r. w latach 1867–1878 dopiero ustawa **the Bankruptcy Act of 1898** trwale uregulowała zasady dochodzenia roszczeń od niewypłacalnego dłużnika oraz zasady udzielania ochrony prawnej przed syngularną egzekucją wierzycieli. W 1938 r. **ustawa Chandlera** znacząco zliberalizowała zasady prowadzenia postępowania upadłościowego, wprowadzono również zachęty dla dłużników do poddawania się procedurom upadłościowym. W 1978 r. wprowadzono obowiązujący do dziś **the United States Bankruptcy Code**, regulujący proces likwidacji majątku niewypłacalnego dłużnika (*Chapter 7*), reorganizacji (*Chapter 11*) i konsumenckie postępowanie reorganizacyjne (*Chapter 13*). Na mocy **the Bankruptcy Abuse Prevention and Consumer Protection Act of 2005** znowelizowano przepisy, ograniczając możliwość i warunki oddłużenia w ramach procedury przewidzianej w Rozdziale 7.

¹ P. Chauvin, Francuskie prawo, s. 235–304.

² L.E. Levinthal, The early history of English bankruptcy, s. 1–20.

³ Ch.J. Tabb, The History of the Bankruptcy Laws, s. 7–8.

⁴ L.E. Levinthal, The early history of English bankruptcy, s. 1–20.

⁵ S. Terret, Angielskie prawo upadłościowe, s. 305–379.

⁶ Por. P.J. Coleman, Debtors and Creditors, *passim*; F.R. Noel, A History of the Bankruptcy, *passim*.

⁷ Ch.J. Tabb, The History of the Bankruptcy Laws, s. 13.

1.1.2.4. Prawo upadłościowe i restrukturyzacyjne w Polsce

- 24 1. Współcześnie nauka historii prawa polskiego wyodrębnia **cztery okresy kodyfikacji „prawa o niewypłacalności”**¹. Pierwszy okres to prawo zwyczajowe obowiązujące od początków państwa do czasów rozbiorów. Drugi okres to czas obowiązywania prawa państw zaborczych. Trzeci okres jest związany z obowiązywaniem zmodyfikowanych regulacji zaborczych do czasu pełnej kodyfikacji w 1934 r. Czwarty okres rodzimej kodyfikacji datowany jest od wejścia w życie rozp. Prezydenta RP z 24.10.1934 r. – Prawo upadłościowe (tekst pierwotny Dz.U. Nr 93, poz. 834) oraz rozp. Prezydenta RP z 24.10.1934 r. – Prawo o postępowaniu układowem (Dz.U. Nr 93, poz. 836 ze zm.) i trwa po chwilę obecną.
- 25 2. **Średniowieczne polskie prawa zwyczajowe** nie wykształciły instytucji prawa egzekucyjnego zbliżonych do postępowań upadłościowych znanych z miast włoskich czy niemieckich. Uwarunkowania społeczne nie sprzyjały wykształceniu się jednolitej praktyki, pozostawiając miejsce dla odrębnych regulacji w stosunku do spraw ziemskich, spraw miejskich i spraw kupieckich². Konstytucje przedrozbiorowe w rozmaity sposób regulowały kwestię ustalania listy wierzycieli i zasad sprzedaży majątku³, uzależniając to zasadniczo od statusu personalnego dłużnika. Ważne było, czy sprawa dotyczyła ziemianina, mieszczanina czy kupca. W wypadku tych ostatnich obowiązywały zwyczajowe regulacje konkursowe prawa niemieckiego.
- 26 3. W okresie rozbiorów na terenie Polski obowiązywało aż sześć różnych systemów prawa upadłościowego. Na terenie Królestwa Kongresowego, również po jego zniesieniu, obowiązywały przepisy art. 437–614 francuskiego kodeksu handlowego z 10.9.1807 r. regulujące wyłącznie upadłość⁴. Na terenie zaboru rosyjskiego obowiązywały przepisy art. 384–549 rosyjskiej ustawy o postępowaniu handlowym z 1832 r.⁵. Na terenie zaboru pruskiego obowiązywała regulacja zawarta w Landrechcie z 1794 r., a następnie prawo konkursowe z 1869 r., zastąpiona ordynacją o postępowaniu upadłościowym. Na terenie zaboru austriackiego obowiązywał patent konkursowy *Józefa II* z 1.5.1781 r., zastąpiony w 1868 r. ustawą konkursową obowiązującą do 1914 r., kiedy wydano trzy ustawy regulujące sprawy niewypłacalności: ordynację upadłościową, ordynację ugodową poza postępowaniem upadłościowym oraz ordynację o zaczepieniu czynności prawnych dłużnika poza postępowaniem upadłościowym. Na Spiszu i Orawie obowiązywała węgierska ustawa konkursowa⁶.
- 27 4. Po odzyskaniu niepodległości nadal obowiązywało prawo państw zaborczych, przy czym na podstawie rozp. Rady Ministrów z 14.9.1922 r. w przedmiocie organizacji sądownictwa na Spiszu i Orawie i rozciągnięcia na ten obszar mocy obowiązującej niektórych ustaw i rozporządzeń (Dz.U. Nr 90, poz. 833 ze zm.) rozciągnięto obowiązywanie ustaw austriackich na tereny Spiszu i Orawy. Dodatkowo na mocy **rozp. Prezydenta**

¹ R. Adamus, Zarys ogólny historii, s. 612–614 i cyt. tam literatura; P. Feliga, Stanowisko prawne syndyka, s. 8 i n.

² R. Adamus, Zarys ogólny historii, s. 612; P. Feliga, Stanowisko prawne syndyka, s. 8–9.

³ Por. Konstytucja z 1775 r. „Ubezpieczenie długów”, która miała zapobiegać „ruinie szlacheckiej”. Por. Buber, Polskie prawo, s. 7–8; R. Adamus, Zarys ogólny historii, s. 612–614; *tenże*, Zarys historii źródeł, s. 25–26.

⁴ Zob. J. Namitkiewicz, Kodeks handlowy, s. 161 i n.

⁵ W. Miszewski [i in.], Ustawa postępowania sądowego cywilnego, s. 77–79, 172–179.

⁶ Por. też B. Stelmachowski, Prawo upadłościowe, s. 1 i n.; Lewandowski, Wołowski, Prawo upadłościowe, 2011, s. 17 i n. i cyt. tam literatura.

RP z 23.12.1927 r. o zapobieganiu upadłości (Dz.U. z 1928 r. Nr 3, poz. 20) oraz rozp. Prezydenta RP z 6.3.1928 r. o zapobieganiu upadłości na obszarze okręgów sądów apelacyjnych w Poznaniu i Toruniu oraz sądu okręgowego w Katowicach (Dz.U. Nr 27, poz. 244) wprowadzono na ziemiach okręgów sądów apelacyjnych w Warszawie, Lublinie, Wilnie, Poznaniu i Toruniu oraz sądu okręgowego w Katowicach możliwość „odroczenia wypłat”. Instytucja ta była przeznaczona dla przedsiębiorców, którzy posiadali dostateczne środki na zupełne zaspokojenie wszystkich swoich wierzycieli, ale którzy na skutek wyjątkowych i niezależnych okoliczności czasowo zaprzestali płatności na rzecz wierzycieli lub przewidywali taką możliwość w najbliższej przyszłości.

5. Proces ujednoczania kodyfikacji po I wojnie światowej związany był z działalnością **Komisji Kodyfikacyjnej RP** powołanej na mocy ustawy z 3.6.1919 r. o Komisji Kodyfikacyjnej (Dz.U. Nr 44, poz. 315). Pierwsza kompleksowa i uniwersalna regulacja prawa upadłościowego i układowego w Polsce, przygotowana pod kierunkiem prof. dr. hab. *Maurycego Allerhanda*, została wprowadzona trzema rozporządzeniami Prezydenta RP z 24.10.1934 r.: **Prawo upadłościowe, Prawo o postępowaniu układowym** oraz Przepisami wprowadzającymi. Rozporządzenia te regulowały sytuację niewypłacalnego albo zagrożonego niewypłacalnością przedsiębiorcy.

Prawo upadłościowe z 1934 r. zakładało możliwość ogłoszenia upadłości wyłącznie kupca oraz spółek handlowych (art. 1 PrUp34). Przepisy przewidywały zasady zaspokajania wierzycieli ze środków uzyskanych z likwidacji całego majątku dłużnika. W PrUp34 znalazły się także rozwiązania pozwalające na zawarcie przez dłużnika układu z nieuprzywilejowanymi wierzycielami, tak aby umożliwić ochronę wartości ekonomicznej przedsiębiorstwa i zwiększyć możliwość zaspokojenia wierzycieli z wypracowanego w przyszłości zysku (art. 171 PrUp34). Poza zakresem regulacji znalazły się kwestie międzynarodowe, zgodnie z zasadą terytorialności.

Prawo o postępowaniu układowym z 1934 r. zakładało możliwość objęcia dłużnika sądową ochroną w celu zapobiegnięcia niewypłacalności. Celem regulacji było ograniczenie likwidacji przedsiębiorstw, które doświadczały przejściowych problemów finansowych, a których likwidacja, w ramach procedury upadłościowej, byłaby niecelowa. W ramach postępowania układowego dojsz do zawarcia układu, który po przyjęciu przez wierzycieli i zatwierdzeniu przez sąd prowadził do restrukturyzacji zobowiązań dłużnika.

6. W okresie od 1939 r. do 1989 r. z uwagi na wydarzenia historyczne i panujący w latach 1945–1989 r. ustrój oparty na gospodarce centralnie planowanej i funkcjonowaniu państwowych jednostek gospodarki uspołecznionej prawo upadłościowe praktycznie nie funkcjonowało. Pewne regulacje, począwszy od lat 60. XX w., wprowadzono w stosunku do spółdzielni.

7. Przemiany gospodarcze na początku lat 90. XX w. w Polsce doprowadziły do konieczności modyfikacji i dostosowania przepisów z 1934 r. do warunków gospodarki rynkowej. W kolejnych latach, na skutek przemian gospodarczych, wprowadzano kolejne zmiany dotyczące przede wszystkim sektora bankowego, w tym ustanowienia BFG czy wprowadzenia instytucji FGŚP¹.

Wraz ze zmianami gospodarczymi rozpoczęto prace nad nową ustawą regulującą kwestię niewypłacalności. Za zmianami, obok konieczności zapewnienia semantycznej i merytorycznej zgodności regulacji upadłościowej z obowiązującymi przepisami

¹ R. Adamus, Zarys ogólny historii, s. 623–624; Adamus, Prawo naprawcze, s. 23.

prawa, w tym przede wszystkim KC, KPC i przygotowywanym KSH, przemawiała konieczność dostosowania rozwiązań legislacyjnych do nowych realiów gospodarczych. Wskazywano, że funkcjonujące PrUp34 i PrUkl34 „jest mało przydatne, jeżeli nie wręcz szkodliwe. Przede wszystkim jest nadużywane przez nieuczciwych dłużników ze szkodą dla wierzycieli. Mała liczba wykonanych układów jest najlepszym tego dowodem. Co więcej, w obecnym stanie transformacji upadłość nie spotyka się ze społecznym potępieniem. Brak jest więc obecnie w społeczeństwie polskim presji moralnej, która by powstrzymywała nieuczciwych dłużników przed takimi działaniami. W obecnej rzeczywistości społeczno-ekonomicznej utrzymywanie więc oddzielnego prawa układowego nie ma już żadnego racjonalnego uzasadnienia”¹. Dodatkowo analiza rozwiązań międzywojennych wskazywała na brak dostosowania obowiązujących przepisów do zagadnień międzynarodowego prawa upadłościowego, a także możliwości dostosowania i implementacji rozwiązań wspólnotowego prawa upadłościowego, w związku z planowaną na maj 2004 r. akcesją Polski do UE.

- 31 8. Ustawą z 28.2.2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (tekst pierwotny Dz.U. Nr 60, poz. 535) dokonano kompleksowego ujęcia postępowań na wypadek niewypłacalności i zagrożenia niewypłacalnością przedsiębiorcy. Projekt został opracowany przez działającą przy Ministrze Sprawiedliwości Komisję Kodyfikacyjną Prawa Cywilnego pod kierunkiem prof. dr. hab. *Feliksa Zedlera*. Prawo upadłościowe i naprawcze wprowadzało możliwość wszczęcia postępowania upadłościowego obejmującego likwidację majątku dłużnika oraz postępowania z możliwością zawarcia układu. Dodatkowo postępowanie naprawcze zakładało możliwość wszczęcia postępowania, którego celem miało być przywrócenie zdolności konkurencyjnej przez podmiot na rynku. Ustawą z 5.12.2008 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze oraz o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 234, poz. 1572) została wprowadzona po niemal sześciolatej dyskusji² możliwość ogłoszenia upadłości osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej (tzw. upadłość konsumencka).
- 32 9. Mimo wielu dalszych nowelizacji PrUpadNaprz spotykało się z krytyką, jeśli chodzi o skuteczność procedur restrukturyzacyjnych mających wspomóc przedsiębiorcę znajdującego się w kryzysie finansowym, niewypłacalnego lub zagrożonego niewypłacalnością³. Obrazują to przede wszystkim statystyki postępowań upadłościowych z możliwością zawarcia układu oraz postępowań naprawczych⁴. Podkreślano przy tym, że PrUpadNaprz nakierowane zostało wyłącznie na funkcję windykacyjną⁵.

¹ Por. Druk sejmowy IV kadencji Nr 809.

² Por. projekt ustawy o przeciwdziałaniu niewypłacalności osoby fizycznej oraz o upadłości konsumenckiej z grudnia 2003 r. (Druk sejmowy IV kadencji Nr 2668; projekt ten został z pewnymi modyfikacjami przedłożony również w 2008 r. – Druk sejmowy VI kadencji Nr 1047).

³ Por. ekspertyzy: *B. Groele* (red.), Prawo sprzyjające realizacji Polityki II szansy, <http://badania.parp.gov.pl/files/74/75/76/479/12616.pdf>, dostęp: 7.2.2016 r.; Polityka Nowej Szansy, dokument rządowy zatwierdzony w dniu 22.7.2014 r. uchwałą Rady Ministrów.

⁴ Statystyki związane z postępowaniami upadłościowymi wskazują na wzrost liczby składanych wniosków o ogłoszenie upadłości obejmujących likwidację majątku upadłego, z czego wnioski o wszczęcie postępowania układowego w latach 2009–2014 stanowiły jedynie średnio 16,5% wniosków o ogłoszenie upadłości. Podkreślić przy tym trzeba, że znacząca część postępowań upadłościowych z możliwością zawarcia układu kończy się niezawarciem albo niewykonaniem układu. Postępowania naprawcze nie są ewidencjonowane, niemniej wskazuje się, że przez cały czas obowiązywania PrUpadNaprz prowadzono jedynie kilka postępowań. Ewidencja spraw upadłościowych (w tym upadłości konsumenckiej *of*) za lata 2005–2014: www.isws.ms.gov.pl, dostęp: 11.11.2015 r.

⁵ *B. Groele* (red.), Prawo sprzyjające realizacji Polityki II szansy, *passim*.

10. Wobec powyższego w maju 2012 r. rozpoczęto w Ministerstwie Sprawiedliwości prace nad szeroką nowelizacją PrUpadNapr. W dniu 14.5.2012 r. Minister Sprawiedliwości powołał Zespół ds. nowelizacji Prawa upadłościowego i naprawczego¹, którego zadaniem było przygotowanie rekomendacji zmian w prawie upadłościowym i naprawczym. W grudniu 2012 r. zostały przedłożone na ręce Ministra Sprawiedliwości i Ministra Gospodarki rekomendacje zmian w prawie upadłościowym i naprawczym², które w dniu 10.12.2012 r. zostały skierowane do publicznych konsultacji.

W lipcu 2013 r. do konsultacji społecznych i uzgodnień międzyresortowych został skierowany projekt założeń do projektu ustawy – Prawo restrukturyzacyjne³, który został przyjęty przez Radę Ministrów 11.2.2014 r. W dniu 9.10.2014 r. skierowano do Sejmu rządowy projekt ustawy – Prawo restrukturyzacyjne (Druk sejmowy VII kadencji Nr 2824), który został uchwalony w dniu 15.5.2015 r. jako PrRestr. W toku prac legislacyjnych uczestniczyli członkowie Zespołu ds. nowelizacji Prawa upadłościowego i naprawczego. Sam projekt ustawy powstawał w ramach prac mniejszego Zespołu powołanego przez Ministra Sprawiedliwości⁴ przy współpracy pracowników i sędziów delegowanych do Ministerstwa Sprawiedliwości, których pracami kierowała sędzia dr hab. *Anna Hrycaj*⁵.

W latach 2016–2019 PrRestr i PrUpad były wielokrotnie nowelizowane w związku ze zmianami w innych ustawach. Od 2016 r. w ramach Ministerstwa Sprawiedliwości funkcjonował Zespół do opracowania projektu zmian przepisów w zakresie upadłości konsumenckiej⁶, a następnie Zespół do opracowania propozycji zmian przepisów w zakresie upadłości osób fizycznych⁷. Zadaniem zespołów jest opracowanie propozycji zmian przepisów w zakresie upadłości osób fizycznych, w szczególności w odniesieniu

¹ Zarządzenie Min. Sprawiedliwości z 14.5.2012 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw nowelizacji Prawa upadłościowego i naprawczego (Dz.Urz. MS z 2012 r. poz. 83).

² Zob. www.ms.gov.pl/pl/novelizacja-prawa-upadlosciowego-i-naprawczego (dostęp: 11.11.2015 r.). Por. też *P. Wołowski*, Podłoże aksjologiczne prawa upadłościowego, s. 85 i n.; *R. Adamus*, Kilka uwag, s. 3 i n.

³ Wykaz prac legislacyjnych Rady Ministrów z 29.7.2013 r., <http://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/171400> (dostęp: 7.2.2016 r.).

⁴ Zarządzenie Min. Sprawiedliwości z 9.4.2013 r. w sprawie powołania Zespołu do spraw przygotowania projektów ustaw z zakresu prawa upadłościowego i restrukturyzacyjnego (Dz.Urz. MS z 2013 r. poz. 194).

⁵ W skład Zespołu Ministra Sprawiedliwości ds. nowelizacji Prawa upadłościowego i naprawczego wchodził: dr hab. r.pr. *Rafał Adamus*, *Jarosław Beldowski*, *Paweł Dobrowolski*, sędzia *Beata Figaszevska*, dr adw. *Patryk Filipiak*, adw. *Dominik Galkowski*, *Maciej Geromin*, adw. *Bartosz Groele*, r.pr. *Mariusz Haladyj*, sędzia *Jarosław Horobiowski*, sędzia dr hab. *Anna Hrycaj*, sędzia dr *Paweł Janda*, adw. *Rafał Kos*, sędzia *Marcin Krawczyk*, r.pr. *Paweł Kuglarz*, sędzia *Aleksandra Machowska*, prof. dr hab. *Elżbieta Mączyska*, sędzia *Zbigniew Miczek*, prok. dr hab. *Sylwia Morawska*, adw. *Lukasz Mróz*, sędzia *Barbara Niesłuchowska*, *Maciej Roch-Pietrzak*, sędzia *Janusz Płoch*, dr *Marek Porzycki*, *Jerzy Stawek*, prof. dr hab. *Dariusz Wędzki*, sędzia *Wojciech Węgrzyn*, sędzia *Cezary Zalewski*, r.pr. *Piotr Zimmerman*. Zespół, choć formalnie nie został rozwiązany, nie funkcjonuje od 2015 r.

⁶ Zarządzenie Min. Sprawiedliwości z 19.12.2016 r. w sprawie powołania Zespołu do opracowania projektu zmian przepisów w zakresie upadłości konsumenckiej (Dz.Urz. MS z 2016 r. poz. 213); w skład zespołu wchodzi: dr hab. *Marcin Warchol*, sędzia *Andrzej Ryng*, sędzia *Emil Szczepanik*, sędzia *Dariusz Rutkowski*, *Anna Domaradzka*, *Daniel Mańkowski*, sędzia dr hab. *Anna Hrycaj*, r.pr. *Piotr Nowakowski*, *Wiesław Ostrowski*, r.pr. *Paweł Pelc*, sędzia *Daria Popłonyk*, r.pr. *Karol Tatara*.

⁷ Zarządzenie Min. Sprawiedliwości z 8.11.2017 r. w sprawie powołania Zespołu do opracowania propozycji zmian przepisów w zakresie upadłości osób fizycznych (Dz.Urz. MS z 2017 r. poz. 232); w skład zespołu wchodzi: dr hab. *Marcin Warchol*, sędzia *Agnieszka Golaszewska*, sędzia *Emil Szczepanik*, *Rafał Ostrowski*, *Paweł Matej*, sędzia *Dariusz Rutkowski*, dr hab. r.pr. *Rafał Adamus*, r.pr. *Tomasz Biel*, dr *Maciej Domański*, sędzia dr hab. *Anna Hrycaj*, r.pr. *Piotr Nowakowski*, *Wiesław Ostrowski*, r.pr. *Paweł Pelc*, sędzia *Daria Popłonyk*, dr *Jerzy Szyk*, r.pr. *Karol Tatara*.

do problemów, jakie powstają w postępowaniach dotyczących upadłości obojga małżonków oraz w postępowaniach, w których upadły pozostaje w związku małżeńskim – z uwzględnieniem regulacji prawa rodzinnego oraz przepisów o postępowaniu egzekucyjnym. Efektem prac Zespołu było przygotowanie szerokiej nowelizacji, która prócz wskazanych wyżej zmian doprowadziła również do zmian m.in. w zakresie procedury oddłużania przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą oraz zmian w zakresie procedury uporządkowanej likwidacji (tzw. *pre-pack*) – ustawa z 30.8.2019 r. o zmianie ustawy – Prawo upadłościowe oraz niektórych innych ustaw – podpisana 6.9.2019 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 1802).

1.1.3. Nazwa prawa restrukturyzacyjnego

- 34 1. Na określenie zbiorowych postępowań dotyczących niewypłacalnego dłużnika używa się różnych nazw. W języku potocznym używa się słowa „bankructwo”, które wywodzi się z języka włoskiego od słów *banca rotta*. Zwrot ten wykształcił się w średniowieczu, kiedy to kupcy dokonywali rozliczeń na ławach (*banca*). Niewypłacalność kupca oznaczano słowami „załamanie ławy” (*banca rotta*). Od tego zwrotu pochodzi m.in. angielski termin *bankruptcy*, który w angielskim systemie prawnym oznacza upadłość osób fizycznych. Na określenie upadłości osób prawnych używa się w tym systemie określenia *winding-up*. W języku potocznym, choć znacznie rzadziej, funkcjonuje również określenie „plajta”, które wywodzi się od niemieckiego słowa *pleite*, czyli „upadać”.
- 35 2. W starszej literaturze przedmiotu często spotyka się określenie „konkurs” i „postępowanie konkursowe”. Nazwa ta wywodzi się z języka łacińskiego od zwrotu *concursum creditorum*, co oznaczało zbieg wierzycieli. Obecnie nazwa ta funkcjonuje w prawie hiszpańskim (*concurso de acreedores*), austriackim (*das Konkursverfahren*), finlandzkim (*konkurssi*), szwedzkim (*konkurs*), czeskim (*Konkurs*)¹.
- 36 3. W ostatnich czasach w wielu systemach prawnych coraz częściej na określenie zbiorowych postępowań dotyczących niewypłacalności używa się terminu *insolvency*, co w języku polskim oznacza „niewypłacalność”². Określenie to funkcjonuje m.in. w niemieckim systemie prawnym, gdzie po reformie prawa upadłościowego ustawodawca zastąpił nazwę *Konkursrecht* nazwą *Insolvenzrecht*³, w prawie portugalskim, a także w prawie międzynarodowym⁴. Określenie *insolvency* wywodzi się z języka łacińskiego, w którym *in*⁵ oznacza „przeciwko”, a *solvō* oznacza m.in. „wypłacić”, „zapłacić”, „spłacić kogoś”, „wypełnić zgodnie z powinnością”⁶. Genetycznie słowo *insolvent* oznacza więc kogoś, kto nie spłaca długów, kto nie jest wypłacalny⁷.

¹ Por. załącznik A do rozporządzenia Nr 1346/2000.

² J. Stanisławski, Wielki słownik, t. 1, s. 756.

³ Prawo o niewypłacalności (*Insolvenzordnung*) z 18.10.1994 r. (BGBl. III 311–13, 1994, cz. I, s. 2866 i 2911) zaczęło obowiązywać od 1.1.1999 r. Na temat pojęcia prawa o niewypłacalności w prawie niemieckim por. również L. Häsemeyer, *Insolvenzrecht*, s. 3.

⁴ Rozporządzenie Nr 1346/2000, które reguluje w prawie europejskim problematykę międzynarodowego postępowania upadłościowego, w wersji angielskiej nosi nazwę *on insolvency proceedings*.

⁵ Łacińskie słowo *in* ma wiele znaczeń, w znaczeniu ujemnym oznacza „przeciw”, ale występuje również jako partykuła przecząca (z reguły jako przedrostek) – M. Plezia (red.), Słownik łacińsko-polski, t. 3, s. 154.

⁶ Tamże.

⁷ P.J. Omar, *European Insolvency*, s. 3, wskazuje, że *insolvent* oznaczało pierwotnie osobę, która nie była wolna od długów.

[Przejdź do księgarni →](#)